

ПРОГРАМ РАДА¹
ISS/KS G120
Кожа и обућа

Овај програм рада донет је на седници Комисије која је одржана 16. 04. 2013. године, а одобрио га је Стручни савет за опште области стандардизације на седници одржаној дописним путем (преписком) у периоду од 18. децембра до 25. децембра 2013. године.

Увод

Предмет рада Комисије за стандарде и сродна документа KS G120, *Кожа и обућа* (у даљем тексту: Комисија KS G120), чини утврђивање термина, дефиниција и описа, спецификација и класа, обезбеђење квалитета, метода узимања узорака и испитивање свих врста коже, као и припрема стандарда из области метода испитивања, термина и дефиниција у вези са обућом. Утврђују се захтеви за перформансе обуће и њених компонената, као и захтеви у погледу заштите животне средине, искључујући предмете који су покривени осталим техничким комитетима (нпр. обућа за професионалну употребу).

Комисија за стандарде прати рад Техничког комитета ISO/TC 120, *Кожа*, и ISO/TC 216, *Обућа*, Међународне организације за стандардизацију (ISO), као и техничких комитета CEN/TC 289, *Кожа*, и CEN/TC 309, *Обућа*, Европског комитета за стандардизацију (CEN).

Комисија KS G120 образована је Решењем директора Института о образовању комисије бр. 1113/30-23-02/2013 од 30. 07. 2013. године. Постојећим решењем обједињене су Комисије G120, *Кожа*, и G216, *Обућа*.

Комисија KS G120 је образована ради:

- доношења, преиспитивања и повлачења српских стандарда и сродних докумената у наведеној области рада, у складу са интерним правилима и упутствима Института за стандардизацију Србије;
- обезбеђивања усаглашености српских стандарда и сродних докумената са европским и међународним стандардима у наведеној области рада;
- учествовања у изради и преиспитивању стандарда и сродних докумената које доносе европске и међународне организације за стандардизацију у наведеној области рада, и
- других активности које предложи надлежни стручни савет.

---

¹ При преводу на енглески језик треба користити израз „business plan“.

Комисија KS G120 има задатак да доноси потребне одлуке и обавља послове у вези са преузимањем свих европских стандарда и сродних докумената из надлежности Техничког комитета CEN/TC 289, *Кожа*, и CEN/TC 309, *Обућа*.

Уколико је потребно, за предмете стандардизације из области рада Комисије KS G120 за које не постоје европски стандарди и сродни документи, и не предстоји њихово доношење, Комисија може да донесе одлуку о преузимању међународних стандарда и сродних докумената, а уколико они не постоје и не предстоји њихово доношење, може да донесе одлуку о преузимању националних стандарда и сродних докумената других земаља, као и о доношењу изворних српских стандарда и сродних докумената.

1 Пословно окружење

1.1 Опште

Доношење националних стандарда у свој области стандардизације од изузетног је значаја због превазилажења препрека у трговини између европских земаља и Србије, као и због смањења цена производа применом хармонизованих стандарда и спецификација и унификације производа.

Потребе на тржишту диктирају неопходност преузимања стандарда у национални систем стандардизације. Продаја лоших или небезбедних производа може озбиљно угрозити углед производних организација, тако да је у интересу произвођача да постоје признати и прихваћени међународни/европски стандарди. Због свега тога, Комисија KS G120 израђује и доноси националне стандарде углавном према програму Комитета CEN/TC 289, *Кожа*, и CEN/TC 309, *Обућа*.

Најважнији економски, технички, законодавни, правни, политички и друштвени индикатори који описују пословно окружење у индустријском сектору, производима, материјалима, другим посебним областима стандардизације који су у вези са предметом рада ове Комисије и који могу имати значајан утицај на процес доношења стандарда детаљније су обрађени у даљем тексту.

У Европи је током последњих година дошло до значајних структурних промена у кожарском сектору. Ове промене су утицале на унутрашњу организацију компанија и њихово пословање.

- Одрживост производа и процеса постала је кључна за успешност пословања у индустрији коже;
- Услед глобализације дошло је до премештања производње кожних производа у земље у којима су мањи трошкови пословања;
- Фокусирање на одређену групу производа и развој нових тржишта за кожу утицали су на производне процесе и производе;
- Електронско пословање утицало је на начин на који се производи од коже рекламирају и промовишу;

- Регулатива у подручју главних тржишта утицала је на техничке захтеве за кожу;
- Означавање, наношење етикета, испитивање и захтеви сертификације постављају нове изазове за трговину кожом и индустрију коже.

Из ових разлога, стандарди о материјалима могу помоћи произвођачима кожне обуће, производа од коже итд. да унапреде квалитет производа и представе га крајњем кориснику.

Исто тако, европски стандарди за методе испитивања обуће и специфицирање компонената представљају веома корисно средство за побољшање комуникације и трговине између произвођача и добављача.

Рад CEN/TC 309 доприноси креативном приступу тржишту тако што се на компонентама обуће ради по типу обуће и њиховим перформансама, у зависности од намене, без дефинисања врсте материјала.

Усвајањем стандарда, CEN/TC 309 излази се у сусрет креативним и иновативним потребама људи који се баве дизајном и развојем. На тај начин се могу осмислити артикли и могу се утврдити стандардне спецификације за производ, које могу бити захтев за материјал који се доставља добављачима.

1.2 Квантитативни показатељи пословног окружења

Стандарди и спецификације из надлежности Комисије KS G120 користе се у пословном окружењу Србије као основа за производне и комерцијалне послове и при уговарању послова између трговаца и произвођача коже и обуће.

Ако производи испуњавају прихваћене међународне и/или европске стандарде, онда постоји минимална потреба за испитивањима у појединим земљама, што смањује специфичне трошкове набавке.

- У земљама ЕУ индустрија коже и обуће представља значајан сектор индустрије, тако да је Европа и даље најзначајнија на светском тржишту коже.
- Погони за прераду коже (штављење) све су малобројнији, број је са неких 3 000 погона током деведесетих година пао на око 2 000 у 2011. години. Број запослених је такође опао са 50 000 на 35 000. Али, са прометом од око осам милијарди евра и додатним извозом од око три милијарде евра, Европа чини од 15 % до 17 % укупне светске продаје коже.
- Већа употреба „wet-blue“ и полупроизвода. Извозна ограничења и забране извоза коже малих и великих животиња која се примењују у случају већих произвођача ван ЕУ приморавају индустрију коже да набавља производе који имају већу вредност.
- Трошкови заштите животне средине и друштвени аспекти.

Одрживост је постала кључна за успешност посла. Трошкови који су везани за заштиту животне средине за европске произвођаче често су и неколико пута већи од трошкова које имају произвођачи у земљама попут Аргентине, Бразила, Кине и Пакистана. Учинак у погледу заштите животне средине који постижу европске компаније мора добити потврду на тржишту. То се може учинити кроз стандарде који дефинишу декларације за еколошке производе и еколошко означавање, или кроз стандарде који дефинишу кључне информације које мора да садржи еколошки извештај (специфично за појединачне погоне за прераду коже).

Потражња за кожом у земљама ЕУ је у вредности од око 50 милијарди евра.

Економски показатељи и поређење по годинама:

- Компаније за прераду коже: 3 008 (2003) – 2 862 (2002)-----1 750 (2011);
- Број запослених: 50 105 (2003) – 52 225 (2002)----35 000 (2011);
- Промет: 8,4 милијарди евра (2003) – 9,7 милијарди евра (2002)----8 милијарди евра (2011);
- Извоз изван ЕУ: 3,7 милијарди евра (2002) → 38,2 % промета ----2,7 милијарди евра (2011) 35 % промета).

Производња по гранама(на основу вредности):

- обућа: 44 %
- предмети од коже: 20 %
- одећа: 7%
- пресвлаке за намештај: 27 % (намештај, аутомобили и остало)
- остало 2 %.

Извор: Eurostat - UNIC – Cotance (Confederation of European tanners)

Следећа листа квантитативних индиктора у области обуће описује пословно окружење ради пружања адекватних информација које потпомажу рад CEN/TC.

Табела 1 – Развој светске производње у милионима парова

	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Европа	1501	1486	1413	1296	1256	1234	1158
Зап. Европа	1188	1170	1 126	993	945	915	831
Ист. Европа	313	316	287	303	311	319	328

Табела 2 – Развој светске понуде у милионима парова

	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Европа	2316	2375	2361	2329	2449	2485	2538
Зап. Европа	1554	1631	1631	1638	1664	1685	1717

Ист. Европа 762 744 730 691 786 801 821

Што се обуће тиче, главна категорија производа јесте категорија спортске обуће која је у порасту. Како та категорија не учествује у потрошњи коже, неће имати последице услед недостатка материјала доступног на тржишту.

Главни добављачи ове врсте обуће на тржишту јесу: Кина (47 %), Индија (10 %), Бразил (4 %), Италија (4 %) и Вијетнам (3 %).

Према подацима Републичког завода за статистику квантитативни показатељи пословног окружења у Србији су следећи:

- индустријска производња одеће од коже у 2011. години износи 9 788 комада;
- индустријска производња обуће у 2011. години износи 4 072 000 пари, а производња делова за обућу је 782 t;
- извоз коже и предмета од коже у периоду од јануара до септембра 2011. године износио је 16,7 милијарди РСД, а за исти период 2012. године 18,0 милијарди РСД, при чему је удео у укупном извозу 2,6 % за 2011. годину и 2,5 % за 2012. годину;
- увоз коже и предмета од коже у периоду од јануара до септембра 2011. године износио је 21,6 милијарди РСД, а за исти период 2012. године 23,2 милијарди РСД, при чему је удео у укупном увозу 2,0 % за 2011. годину и 1,9 % за 2012. годину.

1.2 Захтеви тржишта

Стандарди и сродни документи из области коже и обуће, које израђује Комисија KS G120, служе као основа за израду спецификација за производе у процесу производње. Купци стандарда из надлежности поменуте Комисије припадају свим деловима ланца снабдевања, али су то пре свега произвођачи, акредитоване лабораторије за испитивање и контролу наведених производа, као и трговци. Пошто су стандарди из надлежности Комисије KS G120 у широкој употреби, њихово редовно ажурирање је неопходно.

1.3 Аспекти животне средине

Техничка комисија CEN/TC 289 обухвата питања и трошкове који се тичу животне средине као саставног дела свог предмета и подручја примене.

Нови стандард који је предложен у CEN-у, треба да дефинише кожу чија производња има мали утицај на животну средину, при чему се даје и начин означавања на основу кога ће корисници моћи да препознају кожу која је произведена на еколошки начин поштујући аспекте одрживости. Стандард треба посебно да утврди минимум захтева за производ и минимум еколошких захтева за процес штављења који треба да се испуне да би кожа могла да буде означена као кожа са смањеним утицајем на животну средину. Поред осталих, ту се разматрају и аспекти воде, електричне енергије, термалне енергије, потрошње хемикалија, отпадних вода и емисије гасова.

Технички комитет CEN/TC 289 подстиче дискусију између чланова, фокусирајући их на проверу да ли даље аспекате животне средине треба дефинисати стандардом, узимајући у обзир законски забрањене супстанце у кожи.

Комисија KS G120 усвојила је стандард SRPS EN ISO 17075:2011, *Кожа – Хемијска испитивања – Одређивање садржаја хрома(VI)*, који је у директној вези са заштитом животне средине.

2 Очекиване користи од рада Комисије KS G120

Очекиване користи од рада Комисије су следеће:

- Доношењем националних стандарда којима су утврђене методе испитивања, а који су идентични са европским и/или међународним стандардима, обезбеђује се ефикасан начин за проверу испуњености услова утврђених законима и/или прописима донетим на међународном, регионалном или националном нивоу;
- Применом националних стандарда којима су утврђене методе испитивања, а који су усаглашени са европским и/или међународним стандардима, обезбеђује се упоредивост резултата испитивања и њихово признавање;
- Пружање подршке надлежним министарствима током текућих активности усмерених на хармонизацију националне регулативе са европском регулативом, обезбеђивањем националних стандарда усаглашених са европским и/или међународним стандардима;
- Смањење трошкова које се очекује применом стандарда;
- Уклањање препрека у трговини;
- Представљање и заступање националних интереса у поступку доношења међународних и европских стандарда.
- Олакшавање веза између произвођача, потрошача и органа надлежних за контролисање и испитивање.

Кроз примену српских стандарда који за основу имају међународне и/или европске стандарде, очекује се рационализација средстава и материјала који се користе у овој области. Овим путем домаћи производи стичу потребне предуслове за постизање конкурентности у погледу квалитета на светском и европском тржишту, као и за лакшу слободну трговину. Такође, применом ових стандарда обезбеђују се предуслови за заштиту крајњих корисника и на домаћем тржишту.

3 Заинтересоване стране

Све заинтересоване стране у Републици Србији позване су да узму учешће у раду ове комисије, уз осигурање равноправног учешћа и заступљености свих заинтересованих страна. Могуће је и учешће у статусу посматрача, под одређеним условима који су утврђени *Интерним правилима стандардизације – Део 2: Образовање и рад комисија за стандарде и средње документе*.

Заинтересоване стране у процесу стандардизације у области коже и обуће су:

- произвођачи;
- лабораторије;
- научне установе (факултети, институти);
- органи државне и локалне управе;
- потрошачи и корисници.

Задатак ове комисије је да у наредном периоду ангажује што је могуће већи број заинтересованих страна.

4 Циљеви и стратегије за остваривање циљева

4.1 Циљеви

- Усаглашавање националних стандарда и сродних докумената са европским и/или међународним стандардима и сродним документима;
- Преиспитивање свих српских стандарда у року од 5 (пет) година од њиховог објављивања и доношење одлуке о повлачењу оних српских стандарда и сродних докумената који имају исти предмет и подручје примене као европски или међународни стандард или сродни документ;
- Заступање српских националних интереса у области рада Комисије пред одговарајућим европским и међународним комитетима за стандардизацију кроз учествовање српских стручњака у раду наведених техничких комитета;
- Повећање броја националних стандарда из области рада Комисије KS G120, који настају преузимањем европских и/или међународних стандарда методом превођења на српски језик или барем одржавање постојећег броја националних стандарда на српском језику;
- Примена основних принципа стандардизације;
- Промовисање интереса Института за стандардизацију Србије;
- Проширење састава Комисије KS G120 укључивањем представника организација потрошача и других заинтересованих страна;
- Активније учешће Комисије KS G120 у раду релевантних европских и/или међународних техничких комитета;
- Промовисање примене српских стандарда и сродних докумената из области рада Комисије KS G120.

Рада у области стандардизацији врши се узимајући у обзир активности које су на међународном нивоу у области кожа, посебно при развоју стандарда и техничких спецификација у оквиру Бечког споразума, заједно са ISO/TC 120, *Кожа*, и IULTCS. Развој заједничких европских и међународних стандарда има за циљ да увећа тржиште и на глобалном нивоу са потенцијалним будућим великим произвођачима из Индије, Кине и Русије. Препоручује се блиска сарадња са COTANCE (Confederation of National Associations of Tanners and Dressers of the European Community) и ICT (International

Council of Tanners). Према потребама тржишта, корист од CEN/TC може бити саветодавна, посебно када је реч о развоју докумената релевантних за информисање крајњег корисника и докумената који укључују захтеве или дају смернице у погледу перформанси коже. Штавише, треба побољшати односе са другим члановима:

- CEN/TC 309, *Обућа*
- ISO/TC 120
- Cotance
- IULTCS

На обућу утиче већи број европских директива које не регулишу сам производ, тј. не дефинишу спецификације производа, већ успостављају безбедносне захтеве и захтеве у погледу животне средине које индустрија треба да испуни. То су:

- *Опита безбедност производа (92/59/ЕЕС)*
- *Отпад и опасан отпад (75/442/ЕЕС, 91/689/ЕЕС)*
- *Забрана рекламирања и коришћења одређених опасних супстанци (76/769/ЕЕС)*
- *Паковање отпада (92/62/ЕЕС)*
- *Емисија испарљивих органских једињења (99/13/ЕС)*
- *Угрожене врсте (пропис 338/97/ЕС)*
- *Заштита радника од опасности везаних за хемијске, физичке и биолошке агенсе на радном месту (80/1107/ЕЕС)*

4.2 Стратегије за остваривање циљева

- Праћење рада техничких комитета CEN/TC 289, *Кожа*, и CEN/TC 309, *Обућа*, као и ISO/TC 120, *Кожа*, и ISO/TC 216, *Обућа* и преузимање нових стандарда и сродних докумената;
- Повећање броја српских експерата у раду наведених техничких комитета;
- Повећање броја заинтересованих страна које ће учествовати у раду Комисије;
- Спровођење периодичних систематских прегледа и преиспитивања свих стандарда и сродних докумената израђених од стране Комисије KS G120, како би се обезбедила валидација примене за све заинтересоване стране које користе ове стандарде;
- Спровођење активности које су усмерене на преузимање европских стандарда при постизању националног интереса и стратешких циљева за испуњење услова за пуноправно чланство Републике Србије у Европској унији у погледу усаглашавања нашег законодавства са законодавством ЕУ.

5 Фактори који могу утицати на испуњење и имплементацију програма рада

- Недовољно учешће домаћих стручњака у процесу доношења српских стандарда и сродних докумената;

- Незаинтересованост стручне јавности за учешће у јавној расправи и достављање примедба и предлога у вези са нацртима српских стандарда и сродних докумената који се стављају на јавну расправу;
- Недовољно учешће малих и средњих предузећа у раду ове комисије;
- Недостатак финансијских средстава који онемогућава обезбеђење одговарајућих превода и упућује на преузимање стандарда методом проглашавања/прештампавања, што умањује кредибилитет ових стандарда у пословном окружењу;
- Неблаговремено достављање предлога заинтересованих страна за доношење српских стандарда при изради плана рада Комисије;
- Недовољно придавање значаја раду чланова Комисије за стандарде у организацијама које су их делегирале, што резултује нередовним доласцима чланова на седнице Комисија или недостављањем попуњених гласачких листова у случају дописних седница; што доводи до одступања од плана доношења стандарда.

6 План активности

Активности Комисије KS G120 у наредних пет година усклађене су са плановима рада Комисије кроз:

- доношење, преиспитивање и повлачење српских стандарда и сродних докумената у наведеној области рада, у складу са интерним правилима и упутствима;
- обезбеђивање усаглашености српских стандарда и сродних докумената са европским и међународним стандардима у наведеној области рада;
- учествовање у изради и преиспитивању стандарда и сродних докумената које доносе европске и међународне организације за стандардизацију у наведеној области рада;
- друге послове које предложи надлежни стручни савет.

7 Корисни линкови за све наведене активности

Ради информисања чланова Комисије наведени су следећи корисни линкови:

Институт за стандардизацију Србије

<http://www.iss.rs/>

ИСС KS G120, Кожа и обућа

http://www.iss.rs/standard/?ics_id=&classification_id=&national_committee_id=755&directive_id=&status_natstd_id=0&standard_code=&title=&ics_text=&national_committee_text=G120&classification_text=&directive_text=&descriptor=&from_date=&to_date=&Submit=%D0%A2%D1%80%D0%B0%D0%B6%D0%B8

Међународна организација за стандардизацију

<http://www.iso.org/iso/home/standards.htm>

ISO/TC 120, Leather

http://www.iso.org/iso/home/store/catalogue_tc/catalogue_tc_browse.htm?commid=51974

ISO/TC216, Footwear

http://www.iso.org/iso/home/store/catalogue_tc/catalogue_tc_browse.htm?commid=54972

Европски комитет за стандардизацију

<https://www.cen.eu/cen/pages/default.aspx>

CEN/TC 289, Leather

<http://www.cen.eu/cen/Sectors/TechnicalCommitteesWorkshops/CENTechnicalCommittees/Pages/Standards.aspx?param=6270&title=Leather>

CEN/TC 309, Footwear

<http://www.cen.eu/cen/Sectors/TechnicalCommitteesWorkshops/CENTechnicalCommittees/Pages/Standards.aspx?param=6290&title=Footwear>